

دیراستار
الناز بایرام زاده

روزنامه خاطرات ناصرالدین شاه

خاطرات شکار، سفر لادکناره و ریای مازندران

مهر ماه ۱۲۵۲ تا تیر ماه ۱۲۵۵ خورشیدی
شعبان سنه ۱۲۹۰ هـ ق تا جمادی الثانی سنه ۱۲۹۳ هـ ق

دیراستار علمی
افشین داورپناه

انتشارات پرند

● روزنامه خاطرات ناصرالدین شاه

خاطرات شکار، سفر لاری و کناره دریای مازندران

● ویراستار: الناز بایرامزاده ● ویراستار علمی: افشین داورپناه

انتشارات پرند

● مدیر هنری و طراح گرافیک: سعید صادقی ● مدیر اجرایی: سید اجل سخراتی ● خوشنویس: مهسا رحمانی
● چاپ و صحافی: مشکى ● تابستان ۱۴۰۱ چاپ سوم ● تیراژ: ۳۰۰ نسخه ● شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۵۵-۶۷-۲
● بخش: ققنوس ● جستارهای تاریخی ۹ ● حق چاپ محفوظ است.

● سرشناسه: ناصرالدین شاه قاجار، شاه ایران، ۱۲۴۷-۱۳۱۳ ق. Nasir al- din shah, shah of Iran, 1831-1896. عنوان و نام
پدیدآور: روزنامه خاطرات ناصرالدین شاه: خاطرات شکار، لاری و کناره دریای مازندران، مهرماه ۱۲۵۲ تا تیرماه ۱۳۵۵ خورشیدی،
شعبان سنه ۱۲۹۰ ه. ق تا جمادی الثانی سنه ۱۲۹۳ ه. ق / مصحح الناز بایرامزاده: ویراستار علمی افشین داورپناه. ● مشخصات
نشر: تهران: انتشارات پرند، ۱۴۰۰. ● مشخصات ظاهری: ۴۸۵ ص.؛ مصور: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س. م. ● فروست: جستارهای تاریخی: ۹.
● شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۵۵-۶۷-۲-67-978-600-8955-67-2 ● وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا ● یادداشت: کتابنامه: ص. [۴۷۳]-۴۷۵: همچنین به صورت
زیرنویس. ● موضوع: ناصرالدین قاجار، شاه ایران، ۱۲۴۷-۱۳۱۳ ق. -- خاطرات ● موضوع: ناصرالدین قاجار، شاه ایران، ۱۲۴۷-۱۳۱۳ ق. -- سفرها
۱۳۱۳ ق. -- سفرها ● موضوع: ناصرالدین قاجار، شاه ایران، ۱۲۴۷-۱۳۱۳ ق. -- سفرها -- ایران ● موضوع: سفرنامه‌های ایرانی -- قرن
۱۳ ق. Travelers' writings, Iranian -- 19th century ● موضوع: ایران -- تاریخ -- قاجاریان، ۱۱۹۳-۱۳۴۴ ق. Iran -- History
Qajars, 1779 - 1925 -- شناسه افزوده: بایرامزاده، الناز، ۱۳۶۶-، مصحح: شناسه افزوده: داورپناه، افشین، ۱۳۵۵-، ویراستار
رده‌بندی کنگره: DSR۱۳۶۹ ● رده‌بندی دیویی: ۹۲۰۷۴۵۰۹۵۵ ● شماره کتابشناسی ملی: ۸۵۴۹۷۵۰

● نشانی: تهران، خیابان آیتا... طالقانی، خیابان برادران شهید مظفر شمالی، بن‌بست کیا، پلاک ۷، واحد ۲. ● تلفن: ۸۸۹۱۰۳۸۱
● وبسایت: www.parandepub.ir ● ایمیل: info@parandepub.ir ● اینستاگرام و توییتر: parandepub ● فروشگاه آنلاین:
فروشگاه نشر پرند: www.parandepub.ir ● فروشگاه اینترنتی نیاور: www.nivar.ir ● فروش کتاب صوتی: سایت طاقچه: www.taaghche.com

قیمت: ۲۴۲۰۰۰ تومان

مقدمه ویراستار

ناصرالدین شاه قاجار که چهارمین پادشاه سلسله قاجاریه بود، ششم ماه صفر سال ۱۲۴۷ هـ. ق. (۲۵ تیر ۱۲۱۰ هـ. ش) در قریه کهنمو در حوالی تبریز به دنیا آمد. پدرش محمدشاه قاجار و مادرش «ملک جهان خانم مهد علیا»، از زنان مقتدر درباره قاجاریه بود. او پس از فوت پدرش بر اثر بیماری نقرس در قصر محمدیه، در سال ۱۲۶۴ هـ. ق. به تخت شاهی نشست و تا هفده ذی القعدة سال ۱۳۱۳ هـ. ق. (۱۲ اردیبهشت ۱۲۷۵ هـ. ش) سلطنت کرد و بالاخره چند روز قبل از برگزاری جشن بیستمین سال سلطنتش، در حرم شاه عبدالعظیم حسنی توسط «میرزا رضا کرمانی» ترور شد. سلطان صاحبقران به دلیل ترورش در حرم شاه عبدالعظیم «شاه شهید» نامیده شد. ناصرالدین شاه، پادشاهی کتابدوست، هنرشناس، نسخه‌دوست و نیز علاقمند به نقاشی و البته خاطره‌نویسی بود؛ خاطراتش هر کدام دنیایی است از چطور و چگونه بودن‌ها و توصیف‌های دقیق درباره همه‌کس و همه چیز. شور نوشتن در او، ریشه‌دارتر بود و همین باعث شد تا از حاصل نوشته‌های او روزنامه‌های متعدد خاطرات روزانه، شکاریه، سفرنامه‌های متعدد و سفرنگاری‌های فرنگستان شکل بگیرد. پژوهش درباره این روزنامه‌ها خود تاریخ مفصلی دارد. این روزنامه‌ها یا خاطرات روزانه بدون ترتیب وقایع به همان شکل اصلی خود منتشر شده‌است. یکی از نکات حائز اهمیت این است که ناصرالدین شاه در این روزنامه خاطرات، بسیار کم به وقایع سیاسی مملکت پرداخته و آن‌ها را در دفترچه‌هایی مجزا و گاه به صورت رمزی نگاشته‌است.

ناصرالدین شاه در دوران پنجاه ساله سلطنتش ایران را در بسیاری از جهات رو به جلو حرکت داد؛ زمان سلطنت او دوران نخستین‌ها بود. او پادشاهی خاطره‌نویس، شاعر، نقاش، خطاط، عکاس و شکارچی بود. یادداشت‌های روزانه ناصرالدین شاه، نوشتاری ساده و بی‌تکلف و به دور از هرگونه الفاظ پرطمطراقی است که درباریان و زنان حرم‌خانه در نامه‌نگاری با شاه به آن استناد می‌کردند. در بسیاری از خطوط خاطرات، ناصرالدین شاه خود را با لفظ «ما» خطاب کرده‌است. در این روزنامه‌ها، شاه اطرافیانش را با همان لفظی که خود به کار می‌برده یاد کرده‌است؛ مثل: چُرتی، دُلجه، خرچه، جوجه، باشی و

این مجلد از مجموعه خاطرات ناصرالدین شاه، حاصل استنساخ بخشی از روزنامه خاطرات ناصرالدین شاه به قطع رحلی بزرگ، از صفحه ۱۲۲ تا صفحه ۲۷۹ و از صفحه ۵۱۲ تا صفحه ۷۶۷ است، که اصل آن در بخش اسناد خطی سازمان اسناد ملی ایران با شماره ۷۲۳۰-۲۹۵ در بخش آلبوم بیوتات، بایگانی شده‌است.

این روزنامه مربوط به خاطرات شاه از شعبان سنه ۱۲۹۰ ه. ق تا رمضان سنه ۱۲۹۳ ه. ق (مطابق با مهرماه ۱۲۵۲ تا تیرماه ۱۲۵۵ خورشیدی) است و در بردارنده برخی مطالب درخور تحقیق و پژوهش از جمله وقایع بعد از سفر اول فرنگ و افتتاح تکیه بزرگ دولت، واقع در بیرونی عمارت کاخ گلستان، است؛ در بخش دوم این کتاب خاطرات سفر به مناطق شمال ایران به‌ویژه مازندران و کناره دریای خزر نقل شده‌است. ناصرالدین شاه به شرح وقایع هر روز زندگی روزمره‌اش با ذکر جزئیات پرداخته‌است؛ ایامی که در دارالخلافه الباهره طهران در عمارت ارگ سلطنتی گلستان و سایر کاخ‌ها، به مهمانی‌های اعیانی و دید و بازدید، یا در ییلاقات اطراف طهران به شکار، یا به سفر می‌گذشته‌است.

شیوه تصحیح

در شیوه تصحیح و بازنویسی این متن که به خط ناصرالدین شاه قاجار است، مصحح به اصل متن وفادار مانده و فقط بخشی از رسم الخط را که

با رسم الخط امروزی متفاوت است، به شیوه امروزی بازنویسی کرده است؛ برای مثال:

- واژه‌هایی مانند برخاستم، خاییدم، خاندم که به رسم الخط امروزی برخواستم، خوایدم و خواندم تحریر شده است.
- واژه‌هایی چون خانه‌ها، عین‌ها که به صورت خانه‌ها، عین‌ها بازنویسی شده است.

- واژه‌هایی چون بجز، بجای، بخانه، بخاطر، بخاندن، جدا و به صورت به جز، به جای، به خانه، به خاطر، به خواندن، تصحیح و بازنویسی شده است.

- متن اصلی نه به شیوه‌ای ادیبانه و رسمی بلکه به شکلی راحت و بی‌تکلف نوشته شده است؛ گویی شاه همان جوری می‌نوشته که حرف می‌زده است. از سوی دیگر، در نوشته‌های آن زمان از نشانه‌های سجاوندی، از قبیل: نقطه، خط تیر، علامت سوال، علامت تعجب، ویرگول، نقطه ویرگول و مانند این‌ها استفاده نمی‌شده و در متن اصلی خاطرات ناصری نیز، چنین نشانه‌های وجود نداشته است. همین ویژگی‌ها، خواندن این متن را در برخی جاها، به‌ویژه برای مخاطب امروزی کمی دشوار کرده است. بنابراین خواننده امروزی گاه باید یک پاراگراف را چندبار بخواند تا متوجه شود جمله کجا تمام شده و جمله جدید کجا شروع شده است، در کجای نوشته باید مکث کرد و ...؛ با این توصیفات، ویراستار کوشیده است فقط در موارد ضروری که خواندن متن را برای مخاطب امروزی آسان‌تر می‌کند، از نشانه‌های سجاوندی (، ، . ، ؛ ، () « » و ...) استفاده کند.

- اسامی و اصطلاحات در چند مورد در گیومه «» قرار گرفته است:
الف - عموم اسامی و اصطلاحات ویژه و قابل توجه که بهتر است در متن برای خواننده مشخص‌تر شوند و مطالعه را راحت‌تر کند، برای بار اول؛
ب - برخی از اسامی و اصطلاحات برای راحت‌تر خوانده شدن متن، به طور مکرر در گیومه آورده شده است؛

ج - برخی از اسامی و اصطلاحات نیز برای جلب توجه مخاطب درون

گیومه» قرار گرفته است.

- در نسخه اصلی، املاهای برخی کلمات اشتباه نوشته شده است؛ برای مثال، جعده، زرع، رذالت، کسیف، طولہ، خواننده، حرزگی که املاهای صحیح آن‌ها به این صورت تصحیح شده است: جاده، ذرع، رذالت، کثیف، تولہ، خواننده، هرزگی. در این گونه موارد، بعضی را به همان رسم الخط اصلی و در بعضی موارد، اصلاح شده آن در زیر نویس متن آورده شده است.

- در بعضی موارد، جملات ناقص است و برای تکمیل آن حرف یا حروفی اضافه شده که مصحح آن‌ها را داخل چنگک [] قرار داده است.

- در بعضی موارد ناصرالدین شاه از الفاظ رکیک استفاده کرده است که به اصل متن وفادار مانده ایم.

- برخی توضیحات که توسط ویراستار علمی کار. افشین داورپناه. انجام و به متن مصحح افزوده شده با عنوان (ویراستار) مشخص شده است.

- ناصرالدین شاه با هرزنی که هم بستر شده نام او را در ابتدا و انتهای خاطرات آن روز با حروف لاتین و به اختصار تحریر کرده است؛ در این موارد، اسم فارسی زنان در داخل چنگک قرار داده شده است.

- نظر به این که ناصرالدین شاه، اشخاص را با اسم کوچک یا لقبی که خودش داده بود، خطاب می‌کرده و یا بعضی اشخاص را تنها به ذکر لقب‌شان اکتفا می‌کرده، برای آگاهی خوانندگان و پژوهشگران، اسم کامل آن اشخاص با خلاصه‌ای از شرح حال آن‌ها به صورت زیرنویس آورده شده است. در شناسایی بعضی از این اشخاص و ابنیه و اماکن جغرافیایی از خود روزنامه خاطرات ناصرالدین شاه استفاده شده است.

امیدوارم این کتاب مورد استفاده خوانندگان، اعم از پژوهشگران، علاقمندان به مطالعه تاریخ و جویندگان راه حقیقت قرار گیرد.